

מעמקים

מעובד מתוך שיעורי הרב יצחק שפירא

ראש ישיבת 'עוד יוסף חי'

בס"ד | פרשת חיי-שרה | תשפ"ו | גיליון 69

כיצד לתקן את הרגשת
הריקנות שמגיעה אחרי
החגים?

שו"ת בעבודת ה'

עמוד 28

על היחס הנפשי לטיפול
בחללים

מבט פנימי על מצוות
הקבורה

עמוד 7

איד ניגשים לשידוך?

השידוך של יצחק
ורבקה

עמוד 4

הקדמת המערכת

שבת שלום לקוראי מעמקים היקרים! לפניכם עלון חדש מלא בתוכן חסידי - מאמרי 'השכלה' ו'עבודה', והתבוננויות מרתקות.

המאמר הראשון הוא על פרשת השבוע, מדבר על שידוכין, והוא מתאים במיוחד למי שבגיל השידוכין אך הוא מתאים גם לכל אחד.

המאמר השני הוא חלק מתוך חוברת שיצאה לפני שנתיים על טיפול בטרומה העלולה לבוא בעקבות הטיפול בחללים.

במאמר השלישי מתפרסם כאן לכבוד כ חשוון, הוא דן בקדימות האור אינסוף, ובעיקר בשאלה כיצד ללמוד את מאמרי הרבי הרש"ב. אין לך חשק לפלפולים? המאמר הזה הוא בדיוק בשבילך!

לאחר מכן מדור כיבוד הורים.

ואחרון חביב שו"ת בעבודת ה', הפעם על כך שהשבת היא טעם החיים.

בשבוע שעבר פרסמנו את השיעור הראשון במאמר 'פתח אליהו', השיעורים ב"ה ממשיכים, אך מפאת קוצר הזמן והמקום לא הכנסנו את השיעור השני לעלון זה, ובעז"ה נפרסם אותו בשבוע הבא.

שבת שלום ומבורך, המערכת.

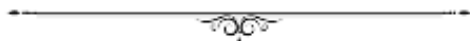
לשאלות, הערות, ולקבלת העלון

shiurimshapira@gmail.com

או בטלפון 0537246111 - יוסף חיים

אנו מזכירים שקיים פורום דיונים בנושאי השיעורים, להצטרפות לפורום יש לשלוח בקשה למייל המופיע למעלה

לשמיעת השיעורים בקול הלשון 0733718149

השידוך של יצחק ורבקה

הצורה שבה ניגשים לשידוך לפני החתונה, בונה במידה מסויימת את כל חיי הנישואים. במאמר זה נלמד כיצד לגשת לשידוך וכיצד לבנות את כל חיי הנישואים.

תיאור הקשר בין יצחק ורבקה הוא תיאור יוצא דופן: השידוך ביניהם מתואר באריכות ומלווה במעשי חסד ובהשגחה פרטית, ואחר כך כתוב עליהם "ויביאה יצחק האוהלה שרה אמו, ותהי לו לאשה ויאהבה", תיאור שלא מצוי כל כך בזוגות נשואים אחרים בתורה (או בתנ"ך בכלל).

כיוון שהקשר בין יצחק ורבקה הוא קשר מיוחד, מתאים ללמוד ממנו על יצירת קשר טוב בין איש ואשה. בפרט בנושא השידוך¹, לקראת החתונה, יש ללמוד מהם, שכן השידוך שלהם מתואר בצורה מיוחדת, כאמור, ועליו אומר הכתוב "מה' יצא הדבר".

העבד מחפש אשה בעלת מסירות

לאחר שרבקה שאבה מים גם לעבד וגם לגמלים, ולאחר שהיא אמרה לו "בת בתואל אנוכי, בן מלכה אשר ילדה לנחור" – העבד השתחוה לה' והודה לו: "ברוך ה' אלוקי אדוני אברהם, אשר לא עזב חסדו ואמיתו מעם אדוני".

על מה הודה העבד לה'? האם על כך שהוא הזדמן לבית משפחתו של אברהם? קשה לומר, שכן אם זה מה שהוא היה רוצה הוא היה יכול פשוט לברר את מקום מגוריהם. האם העבד עשה סימן אקראי רק כדי לראות שהשידוך אכן זומן על ידי ההשגחה? גם את זה קשה לומר, שכן הסימן הוא סימן מובהק לאברהם אבינו שהיה איש חסד.

¹ גם בגליון פרשת חיי שרה תשפ"ה דיברנו על מה שיש לנו ללמוד מהקשר בין יצחק לרבקה, אך שם הנושא היה אחר.

העבד חיפש אשה שתהיה שותפה להתמסרות של יצחק לעבודת ה'. היה ברור לו שהאשה הטובה והנכונה ליצחק אבינו היא אשה שמתמסרת לזולת ולחסד ולמעשים טובים, וזה מה שהוא חיפש. כאשר העבד ראה עד כמה רבקה מתאמצת להיטיב עם אדם שהיא לא מכירה, וגם התברר שהיא ממשפחת אברהם – העבד ראה בזה את הליווי של ה' לשידוך, והודה לה'.

להתחיות ממטרה משותפת

אם אנחנו רוצים ללמוד מהסיפור הזה איך להתנהג בבחירת שידוך – ניתן ללמוד מכאן דבר חשוב ובסיסי: כאשר בחור מחפש ובודק עם מי הוא רוצה להתחתן, עליו לחפש עם מי הוא מרגיש שהוא יוכל להתמסר לשליחות משותפת.

לבית נאמן בישראל יש את השליחות שלמענה ה' שלח אותו לעולם. באופן כללי השליחות היא להקים משפחה על אדנים של תורה ויראת שמים וגמילות חסדים, ובאופן פרטי לכל זוג יש את העניין הפרטי שלו, ה'אות שלו בתורה'. על הבחור לבדוק האם למשודכת יש התמסרות לעניינים טובים (כפי שאליעזר בדק את רבקה), והאם היא תרצה להתמסר יחד איתו לעניין המשותף שלהם.²

לרצות את ההתמסרות ולא את הרווח העצמי

אם לפני החתונה בני הזוג מנסים להצמיח את הרגש, ולבדוק האם יש חיות ותחושה טובה בקשר – הם לא בודקים האם הם יכולים ורוצים להתמסר למשהו משותף, אלא כל אחד בודק האם הקשר טוב לו, האם הוא מרגש אותו והאם הוא מקדם אותו. כלומר במקום לחשוב על הקשר ועל השותפות, כל אחד חושב, במידה מסויימת, על עצמו. צורת חשיבה כזו מעכירה את הקשר, ולא בונה אותו בצורה טובה.

כאשר זוהי צורת החשיבה שבה נתונים בני הזוג לפני החתונה – צורת החשיבה הזו עלולה ללוות אותם גם לאורך שנות נישואיהם. גם לאחר החתונה, כאשר בני הזוג כבר מתמסרים למטרות משותפות שלהם, הם עלולים לא לשים לב שעיקר הקשר ביניהם הוא בשותפות, ולחשוב שעיקר הקשר ביניהם הוא במה שכל אחד מקבל מן הקשר.

האם בני הזוג מתחיים ממטרה משותפת, ולא לשם הצמחת רגש הלב, שרק ניצינו מתגלים בפגישות, ואילו הצמחתו צריכה להעשות דווקא אחרי הנישואין.

² וכך אומר הרב יצחק גינזבורג (יין משמח ה, עמוד סב):

יש לדעת כי הפגישות בין בני הזוג לפני החתונה נועדו בעיקרן כדי לזהות בשכל

לעומת זאת כאשר לפני החתונה בני הזוג יחפשו ליצור מקום בו הם מתמסרים יחד לשליחות משותפת – צורת החשיבה הזו תהיה היסוד של הקשר ביניהם. הם לא יחפשו בנישואין את מה שכל אחד יכול להרוויח, אלא את השותפות ואת ההתמסרות.

נקודה נוספת בתקופה שלפני החתונה היא נתינת אמון. כאשר בני הזוג בודקים האם הם מתחיים ממטרה משותפת, ולא בודקים האם הם מתרגשים זה מזה – יש בכך הרבה נתינת אמון. בני הזוג נותנים אמון זה בזה, ונותנים אמון בכך שהרצון שלהם להתמסר יחד לשליחות משותפת יבנה, בעזרת ה', בניין עדי עד. בצורה כזו בני הזוג ימשיכו לתת אמון זה בזה לאחר החתונה לאורך ימים ושנים טובות. הם לא יחפשו מה הם מרוויחים מהקשר, אלא יוכלו להתמסר לשותפות שלהם מתוך אמון שההתמסרות המשותפת תניב דברים טובים.

להשקיע בשידוך

התורה האריכה מאוד בתיאור השידוך של יצחק ורבקה, והקדישה לו כשישים פסוקים. לעומת זאת את החתונה של יצחק ורבקה התורה מתארת בפסוק אחד "ויביאה יצחק האוהלה שרה אמו, ותהי לו לאשה ויאבה".

התורה רוצה ללמד אותנו בזה שבמידה רבה חיי הנישואים, והאהבה והאחוה שבין בני הזוג לאחר הנישואים, תלויים בתפיסת העולם שלהם על הקשר. כאשר לפני החתונה בני הזוג משקיעים ברצון להתמסר ובנתינת אמון, הם ניגשים לשידוך מתוך תפיסה נכונה על הקשר. כאשר כך הם ניגשים לשידוך, גם בחיי הנישואים הם ממשיכים לחיות מתוך תפיסה נכונה, והאהבה והקשר צומחים ממילא, כפועל יוצא מהרצונות הטובים לבנות את הקשר.

רוצה לשמוע
שיעורים נוספים?

נהנית?

לשמיעת שיעורי הרב במגוון נושאים:

חסידות, כתבי האר"י, פרשת השבוע, תורת הנפש, עבודת ה' ועוד

חייג לקול הלשון 073-371-8149

מבט פנימי על מצוות הקבורה

לקראת ז' אדר ב' תשפ"ד יצאה לאור החוברת "ולא ידע איש את קבורתו", על היחס הנפשי לטיפול בחללים (ולהשלכות על הנפש הבאות בעקבות כך). לפניכם מובא פרק אחד מתוך החוברת. לקבלת החוברת המלאה ניתן לשלוח בקשה למייל shiurimshapira@gmail.com.

הפעם הראשונה בה מוזכר בתורה עניין הקבורה היא כשאברהם אבינו בא לקבור את שרה אימנו. מבריאת האדם הראשון עד אז הרבה אנשים מתו ובכל זאת לא מתואר בתורה שעשו עניין חשוב מהקבורה, ורק אברהם אבינו התחיל לעשות מהקבורה משהו חשוב, וכפי שמתואר באריכות בתחילת פרשת חיי שרה.

מבואר בזוהר שאע"פ שאדם וחווה היו קבורים במערה, בכל זאת עד שהגיע אברהם אבינו לא היתה לזה משמעות, ועל זה נאמר בשעה שאברהם אבינו קנה את המערה "ויקם שדה עפרון", שאברהם הקים את זה ועשה מזה משהו חשוב.

בתנ"ך כשרוצים לומר על מישהו שהוא לא יקבר, הביטוי הוא שהוא יהיה "כדומן על פני האדמה" (ראה לדוגמא מלכים ט, לו; ירמיה ח, ב. ועוד). "דומן" פירושו "זבל" (רש"י שם), כלומר אדם שלא קוברים אותו בעצם מתייחסים אל הגוף שלו כאל פסולת, עד עכשיו הוא היה חי ופעיל וכעת הוא כבר הפסיק לפעול ומה שנשאר ממנו זה רק פסולת, אז אפשר להשליך אותו ולהמשיך הלאה. אך אברהם אבינו בא ואומר שהגוף הזה של אדם וחווה הוא בעצם יציר כפיו של ה', "בצלם אלקים ברא את האדם", זה לא שסתם היה כאן משהו ונגמר, אלא היה כאן משהו מאוד חשוב³. התקומה הזאת שאברהם עשה כאן היא לא רק לאדם הראשון אלא היא בעצם אומרת שיש משמעות לבריאה כולה (זה שבפועל הנשמה נפרדת

³ "מפתגמי רבנו הזקן (בעל התניא): אין לנו מושג כלל עד כמה יקר אצל הקב"ה גופו של יהודי" (לוח היום-יום כ"ט אלול)

מהגוף זה בכדי שבסופו של דבר כך הנשמה תהיה יותר מתוקנת וכך הגוף יהיה יותר מתוקן וכך לעתיד לבא בתחיית המתים יהיה ביניהם יותר ייחוד⁴).

במקום אחר הרחבנו שבמלחמה מול האיסלאם נֶעֱשׂה בירור עמוק לכל העניין של מסירות נפש, יש מסירות נפש טובה ויש מסירות נפש לא טובה, וצריך לברר את זה. המסירות נפש אצל המוסלמים הולכת ביחד עם האכזריות שלהם, וחלק גדול מהבירור של זה נעשה על ידי זה שיש אצלינו כל כך הרבה מאמץ לקבור את המתים שלנו, מה שמבטא עד כמה המציאות יקרה לנו וכמה אכפת לנו ממנה, שאנחנו לא רוצים להזניח אותה ואנחנו לא מזלזלים בה (וזה בניגוד גמור ליחס שלהם לגופות, ואכהמ"ל).

חז"ל אומרים שאדם צריך להסתכל "לאן אתה הולך, למקום עפר רימה ותולעה" (אבות ג, א), ו"מאוד מאוד הוי שפל רוח, שתקוות אנוש רימה" (שם ד, ד), ושטוב לזכור את יום המיתה (ברכות ה.). אז היה אפשר לחשוב שזה דווקא טוב לא לקבור את המת כדי שכולם יראו אותו, אבל האמת היא לא כך. מה שחז"ל אומרים במקורות הנ"ל זה כדי שהאדם ישים לב שהוא לא יכול להחיות את עצמו ולתת משמעות לחיים של עצמו ומצד עצמו "רמה ותולעה אחריתו", אבל בסופו של דבר הקב"ה כן רוצה שהאדם יחיה והוא כן מחיה ומקיים אותו, והוא לא רוצה שנבזה את הגוף⁵. האהבה הזאת של ה' היא תחושה של גן עדן, וזה מעדן מאוד את כל הקושי שיש מהמוות.

הזהרה שם מדמה את אברהם לנשמה ואת שרה לגוף, וכשאברהם קובר את שרה זה כמו שהנשמה קוברת את הגוף. כלומר הנשמה ממשיכה להיות קשורה לגוף והיא שומרת איתו על קשר גם לאחר שהיא יוצאת ממנו. זה מה שאברהם אבינו מלמד אותנו בכל המאמץ שלו לקבור את שרה⁶.

את כל המסירות נפש שלנו, שם היתה הכי הרבה מסירות נפש מזוקקת ואמתית, שהקב"ה אומר שהוא רוצה את המוכנות למות ולא את המוות עצמו. וזה שהקב"ה לא רוצה את המוות זה אומר שהוא לא רוצה שהגוף ילך לאבדון, זה מה שגורם לכך שאברהם מתייחס לגוף כדבר חשוב. הוא רואה את יצחק כאפר ובכל אופן זה יקר (קץ-חי), אז אברהם רואה את שרה מתה והוא רואה אותה כדבר יקר.

⁴ אנחנו מאמינים בתחיית המתים, שה' רוצה את הקשר של הנשמה עם הגוף. הקב"ה לא רוצה שהנשמה רק תפרח מהגוף והוא, אלא הוא רוצה שתהיה לה זיקה אל הגוף.

⁵ וראה בלשון הכלבו סימן קיד, הובא בשו"ת צ"א יא עד.

⁶ פרשת חיי שרה מגיעה מיד לאחר עקדת יצחק. אפשר לומר שמעקדת יצחק קיבלנו

אור אין סוף – קדמון, או התחדש אצל הקב"ה?

כיצד יש ללמוד את מאמרי הרבי הרש"ב?

בה' טבת תשפ"א, אחד החברים ערך התוועדות לכבוד סיום 'המשך תרס"ו' (אשר כידוע המשך זה הוא מהיסודיים והעיוניים בכתבי חב"ד, והוא הנלמד ביותר בישיבות תומכי תמימים ליובאוויטש, וכדברי הרבי (שיחת אחש"פ תש"ל) שבאופן כללי במאמרי הרבי הרש"ב "באים ענייני החסידות בביאור יותר רחב ובהבנה והשגה שכלית יותר, מכמו שהם במאמרי רבותינו שקדמו" אך "מבין מאמריו גופא דיבר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע במיוחד בשבח המשך תרס"ו. כי כל מעלות הנ"ל, בהן נשתבחו מאמריו, ישנן במדה מרובה ומיוחדת בהמשך זה". בפתחת ההתוועדות הוא שאל שאלה על הנלמד שם בנוגע לקדמות האור אינסוף. ובמשך כל ההתוועדות הרב דיבר בעיקר (תוך כדי שהוא עונה על השאלה) כיצד ראוי ללמוד את מאמרי הרבי הרש"ב. שיערו זה נערך ומתפרסם כאן לראשונה לכבוד יום ההולדת של הרבי הרש"ב בכ' חשוון שכל ה'המשך' הזה הודפס (בהוראת הרבי) ג"כ לקראתו (יצוין שבכ' חשוון בשנה שעברה פרסמנו עוד מאמר חשוב בנוגע לסוגיית שנידונית ב'המשך' זה, וכן סיכום של שיעור בנוגע ל'קונטרס התפלה' של הרש"ב, שבו גם הרב האריך על אופן לימוד כתבי הרבי הרש"ב).

לא בקיא בסוגיות? ניתן לדלג על השאלה הארוכה ולצלול ישר לשיעור עצמו, מבלי שום ידיעה מוקדמת.

שאלה: האם יש איזשהו חידוש בבריאה יש מאין, או שהכל היה כלול כבר בקב"ה וכל מה שיש זה רק גילויי ההעלם? כל הזמן יש איזה שקלא וטריא לאורך כל ה'המשך', הרבי הרש"ב כל הזמן עולה עוד דרגה אחורה, יותר קדומה ויותר קדומה, להתחקות איפה השורש של החידוש אם בכלל.

יש כמה מאמרים שלכאורה נראה שיש סתירה ביניהם (לפחות ככה לי יצא). בד"ה "ויוֹלֵךְ ה' את הים" הוא אומר שהאור אין סוף שלפני הצמצום הוא "קדום כקדמותו (של ה')", ואנחנו לא יכולים להגיד ש"קדמו העדר ממש", אלא הוא תמיד היה. אך בגלל שהוא רק גילוי של האין סוף הוא לא מוכרח, אלא הוא רצוני. שהרי ה' לא חייב להאיר (בניגוד לשמש, שעניינה להאיר והיא חייבת להאיר), ובגלל שהוא לא חייב להאיר וההארה היא

רצונית, אז זה כאילו קדמו העדר. אבל לא קדמו העדר ממש, כי אם נגיד שקדמו ההעדר ממש ובאיזשהו רגע מסוים הקב"ה החליט לגלות אור אין סוף – יוצא שהיה איזה שהוא שינוי בעצמות (כי לפני כן הוא לא רצה להאיר ואחרי זה הוא השתנה ורצה להאיר). לכן צריך להגיד שתמיד הוא היה, לכן הוא קדום כקדמותו, הוא לא חידוש באמת כי לא היה זמן שהוא לא היה.

אך אחרי כמה מאמרים הוא מביא (בד"ה "כי עמך מקור חיים") שהאור כפי שהוא כלול במאור (דרגת עצם האור איך שהוא כלול בעצמות), זה לא מציאות של אור, אלא זה רק בחינת 'יכולת' להאיר – וזה באמת היה קדמון. כלומר כמו שה' קדמון, כך היכולת שלו להאיר ולגלות את עצמו קדומה. אך דרגה זו לא נקראת 'אור' אלא 'שמו' ("עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד") וא"כ יוצא שדרגת היכולת, דהיינו מה שיש ביכולתו להאיר, היא אמנם באמת קדומה כקדמותו, אבל היא לא מציאות של אור.

אז יוצא שחוזרת הקושיה: אם היה זמן כזה (כביכול, אם אפשר לדבר על זמן בכלל במקום הזה) בו יש מציאות כזו שהאור הוא לא בהתגלות (ולכן הוא לא נקרא 'אור' אלא רק 'יכולת'), אז יוצא שיש שינוי בעצמות, מתי שהוא מגלה את היכולת בעצם הוא עובר שינוי. **ובתמצית:** האם ההתגלות של האור היא שינוי בעצמות או לא?

...

הצגת השאלה: 'מאובן' או משתנה?

קודם כל נגיד את הקושיה הפשוטה שבה הרש"ב דן, רק במילים שלי, כדי שיהיה אפשר להתגלגל הלאה: השאלה היא פשוטה – ה' ברא את העולם, האם היה שינוי אצלו ברצון שלו? האם פתאום התחדש לו משהו? אם נגיד שלא התחדש לו כלום זאת אומרת שאנחנו חושבים כמו היוונים שהעולם הוא קדמון. אפשר להגיד בצורה פשוטה שההתלבטות היא כזאת: האם יותר נחמד להגיד שהקב"ה מאובן, או שיותר נחמד להגיד שהקב"ה משתנה? הרי את שניהם לא ממש נעים להגיד.

הקדמה א' – דיבורים פשוטים

כשקוראים את המאמרים מבפנים רואים כמה זה עוד יותר דק ועוד יותר דק והרבי הרש"ב מפלפל בזה הלוח וחזור בלי סוף, עד שהאדם יכול להרגיש שהוא נאבד בתוך כל הדקויות האלה. לפעמים אפשר להגיד שמרוב עצים לא רואים את היער, ומרוב דקויות אתה כבר לא שם לב איפה אתה עומד בכלל בסברות וכו'. לכן בשביל שלא נתחיל להתפזר כל פעם עוד יותר למעלה ועוד יותר למעלה, קודם כל נשים לב שבסופו של דבר הדיון

הזה מוכר לנו, כל ילד יכול לשאול את השאלה הזאת. וזה בעיקר מה שרצו⁷ - שכל ילד ישאל את השאלה הזאת, ולא שזה יהיה סודות התורה שאף אחד לא מתעסק איתם.

אע"פ שדיון זה הוא מאוד מוכר ופשוט לנו, בכל אופן מבטאים את הדיון הזה בהרבה דרכים כדי שהדברים יתיישבו טוב. כדי שדבר שהוא קצת נעלם יכנס יותר טוב בתוך הנפש - צריך להסביר אותו בהרבה דרכי ביטוי. כמו שאפשר לראות הרבה קושיות, שאע"פ שהם טבעיות מאוד ופשוטות מאוד אפילו ביחסי אנוש, בכל אופן אפשר להתפלפל בהם הרבה.

בשביל שיהיה לנו מוחשי כמה דבר שהוא יכול להיות מאוד מסובך, הוא גם מאוד מאוד פשוט, וצריך לדון עליו באופן הפשוט, למרות שאנחנו רוצים לדון עליו מאוד דק, ניתן דוגמא: כשאני אומר שאני אוהב את החבר שלי והחבר שלי אוהב אותי - יש בזה דקות ודקות שבדקות. כי אם מאוד כיף לי לאהוב אותו אז בעצם יוצא שאני אוהב את עצמי, מצד שני אפשר לומר שבאמת הטבע שלי הוא לאהוב אותו וזה עצמי לי, אז אפשר להתפלפל בזה הרבה⁸. ואע"פ שבסופו של דבר כל ילד שצריך להסתדר עם החבר שלו נמצא באותה התלבטות, אפשר להיכנס פנימה מאוד מאוד עמוק ויכול לבוא איזה הוגה דעות ולהתחיל להתפלפל ולהגיד את זה עוד יותר בדקות ועוד יותר בדקות בנבכי הנפש, מאיפה זה מגיע, מה בדיוק עבר עליו וכו' וכו'.

אמרתי את זה בשביל להסביר שכשאנחנו הולכים לדון פה אנחנו לא רוצים שהדברים ישארו כל מיני דקויות שצריך כל פעם לעלות עוד יותר גבוה ועוד יותר גבוה ועוד יותר דק ועוד יותר דק (ומטפסים למעלה למעלה עד שכבר נגמר הסולם וממשיכים לטפס בכאילו...), אנחנו לא הולכים לדון בדברים עמוקים ודקים ועליונים שהם מופשטים ממנו ולא קשורים אלינו⁹, אלא אנחנו רוצים לדבר על דברים שככל שהם יהיו יותר פשוטים לנו ויותר מובנים לנו, כך נשמח בהם יותר. מי שיש לו אפשרות לדון בדברים דקים אז באמת הרבה פעמים זו השפה הפשוטה שלו, ובאמת ככה הרבי הרש"ב כתב. אבל הוא לא

הדרשנים המתחכמים להתהלל ואומרים רזי לי כו' כי יש סודות באמיתת העבודה, ומטעים את עצמם ולזולתם" (תחילת קונטרס ההתפעלות, וראה בהערה על כך ב'נהלך ברגש' עמ' 205, הערה 3).

⁷ ראה במאמר "לימוד החסידות בדורנו" (נדפס בגליון 27) וכן בחוברת "ממנו תצא תורה".

⁸ וראה גם ב'נהלך ברגש' עמ' 22-23 הערה 29.

⁹ כמו שאדמו"ר האמצעי מזהיר מ"הסתעפות הקלקולים שיצאו מרבי

אומר את זה בשביל שלא נבין, אלא כדי שכן נבין, וצריך לומר את זה בשפה הכי פשוטה שלנו, ולא בשפה הכי פשוטה שלו.

עד כאן היה קודם כל רק לסדר את ההשראה והאווירה שצריכה להיות כאן – שאנחנו הולכים להגיד דברים פשוטים. לחיים לחיים! שנוכח להצליח להגיד דברים פשוטים, ושזה גם יהיה נחת רוח לרש"ב שאנחנו אומרים דברים פשוטים. אחרי שנסביר את העניין ששאלו כאן, אתם תראו שהוא באמת אמר משהו פשוט.

הקדמה ב' – קשר מוכרח מול קשר בחיר

עכשיו הקדמה שניה: אני אתחיל ממשל ממש פשוט, כשאנשים עושים שותפות ביניהם – יש אנשים שהם עובדים מאוד חזק על כך שכל הדברים יהיו סגורים באופן ברור, שיהיה עורך דין שסוגר את כל הפינות, שהכל יהיה פשוט וסגור. ויש אנשים שבעיקר עובדים על אמון. מי מרוויח יותר?

זו שאלה לא כזאת פשוטה, הרי ברור שאם האדם הולך כל הזמן על הדין, מצד אחד הוא מרוויח מכך שהכל ברור והוא חוסך הרבה אי הבנות, הוא יכול ללכת בצורה הרבה יותר משוחררת בלי עיכובים, רצים קדימה והכל נחמד והכל טוב והכל יפה. אך מצד שני תמיד תמיד יש חשדנות, ותמיד לא הכל ברור, תמיד בתוך הדברים הסגורים יש פתאום מרווחים, זה לא כזה פשוט. לעומת זאת אם האדם ילך כל הזמן רק על האמון הפשוט, לפעמים באמת יש אי הבנות גדולות ויש אכזבות גדולות.

כשמדברים על 'אמון' ניתן לחשוב שהכוונה היא שכל צד יודע בדיוק מה מגיע לו ובדיוק מה מגיע לשני, ורק הם לא כתבו את זה כמו שצריך. אך הרבה פעמים כאשר אנשים נותנים אמון אחד בשני כל אחד אומר לשני "נלך ביחד ואני מקווה שאתה תרצה בטובתי כמו שאתה רוצה בטובתך, ואני מקווה שאני ארצה בטובתך כמו שאני רוצה בטובתי". ולכן משאירים את זה פתוח, ולא סתם משאירים את זה פתוח, אלא עושים זאת לכתחילה, כי רוצים לבטא בזה שהעיקר זה שרוצים להיות שותפים ורוצים בטובת השני ולא רק בטובת עצמנו.

א"כ אפשר לבנות שותפות על הכרח, ואפשר לבנות שותפות על רצון טוב. יש צד לומר שהשותפות היותר גדולה היא השותפות שמבוססת על אמון, אבל "מה לעשות? זה לא תמיד עובד ככה", לכן צריך בסופו של דבר לעבוד בצורה כזאת שכותבים הסכמים – אבל זה לא הסברא היחידה, יש גם סברא אחרת. יש סברא לומר שאם אני אומר שהכל זה רק בחירה, אז יוצא שבאמת אני לא נכנס לגמרי למחויבות, וממילא יכול להיות שמת יתחשק לי אני אעבוד כמו שצריך, ומתי שלא יתחשק לי אני לא אעבוד כמו שצריך.

ובעצם אני לא ממש הולך על הקשר הזה עד הסוף, ולעומת זאת כשאני כן כותב הסכמים, אני ממש הולך על זה. כלומר אם משאירים את הקשר באופן בחירי הרבה פעמים זה בעצם משאיר את הקשר כאילו באוויר, וזה גם לא לגמרי מחבר את האנשים עד הסוף. אך כאשר זה לא רק בחירי אלא הקשר נהיה מוכרח ואני מתחייב לשני איזה שהיא התחייבות שהיא מוכרחת – זה יותר רציני.¹⁰

בסופו של דבר יותר קל לתפוס את הקשר כשהוא מחויב וסגור ויש סעיפים ברורים, ואילו כאשר הקשר הוא בחירי זה יותר מסובך לתפוס אותו. כשהכל זה רק בחירה קשה להגיד שבאמת יש כאן קשר, קשה להבין מה הכוונה שיש פה קשר. בעצם כל אחד הוא רק בוחר, ותמיד מה שמעניין אותו זה רק האינטרס של עצמו, זה תמיד הבחירה שלו, אז יותר קשה לתפוס שזה קשר נכון. אמנם גם לקשר שהוא מוכרח קשה מאוד לקרוא קשר, יותר נכון לומר שזה סתם מציאות, כאילו "אין מה לעשות, תקועים ביחד", ולקרוא לזה קשר זה גם מצחיק, אבל בכל אופן יותר קל להבין שזה נקרא קשר מאשר להבין שבחירה זה קשר, כי בחירה זה באמת סתם שרירותי. אז יש לנו צדדים לפה וצדדים לפה – עד כאן ההקדמה השניה.

של יהודים יש קניין גמור. מה זה קניין גמור? הכוונה שאני שלחתי איזה משהו שימצא לי איזה אשה, ואיזה אשה שלחה משהו שימצא לה איש, ושני האנשים האלה נפגשו ועשו קניין, והיא עכשיו נשואה לי. אני לא יודע מי זאת, היא לא יודעת מי אני, חוץ מזה ששני אנשים חשבו שזה מתאים וסגרו את העסקה לא היה כאן כלום... זהו, מי שבא על האישה ההיא חייב מיתה, היה קניין, יש מחויבות. אמנם ברור שבסופו של דבר אם הקשר הוא רק מחויבות – זו בעיה. אם כשאישה ואיש מתחתנים, הם יתחילו לכתוב בכתובה את כל מה שהבית כולל (מי ינקה את החדר באיזה יום וכו') אז במשך החיים הם יכתבו את הכתובה במקום לחיות ביחד, כי מספר הסעיפים בכתובה יהיו כפי מספר הימים שהם חיים...

¹⁰ ניתן דוגמה לכך שיש יתרון בקשר של הכרח ומחויבות: לכאורה השיא של 'אמון' בין בני אדם צריך להיות בהקמת בית, איש ואישה הם שותפים, הם מקימים עסק משותף (עסק שהם מתעסקים איתו הרבה...). לכאורה היה אפשר להגיד שהכי טוב זה שזה יהיה בנוי על אמון. אבל זה לא נכון, אדרבה, אצל הגויים אנחנו יודעים שהקשר בין איש לאישה הוא אמון ואצל היהודים זה לא ככה, אצל הגויים "אדם פוגע [=פוגש] אשה בשוק, אם רצה הוא והיא לישא אותה, מכניסה לביתו ובוועלה בינו לבין עצמו, ותהיה לו לאשה" (כפי שאומר הרמב"ם בתחילת הלכות אישות לגבי "קודם מתן תורה", ומוסבר שאומר זאת משום שיש בכך נפק"מ גם בזמן הזה, עבור גויים); אך אצל יהודי יש הסכם, יש בסיס, יש קניין קידושין, לא חיים ביחד כי נחמד. בחתונה

ביאור דברי הרבי הרש"ב

מציאות מוכרחת מול מציאות בחירה

אחרי שאמרנו את שני ההקדמות האלו ננסה להיכנס ממש לתורף הסוגיא. אך, כאמור, נדבר בשפה שלנו:

כשאני אומר שהמציאות המוכרחת קיימת, נניח אני אומר שהשולחן הזה קיים, איך אני יודע שהוא קיים? כי אין לי ברירה. למה אין לי ברירה? כי אני רואה אותו, ואני ממש אותו, ואם אני רוצה להוריד את היד הוא מפריע לי. מה אני יכול לעשות? אין ברירה, אני חייב להודות שהוא קיים, ואם אני לא אודה שהוא קיים אז גם יכאב לי... יש כאן משהו ממשי כי אני מוכרח להגיד שהוא קיים.

לעומת זאת כשמדובר רק בבחירה אפשר לומר שהיא לא כזאת ממשיה, אם נניח אדם יגיד לי "שמע, אני מבקש ממך שלא תעבור פה" – בפועל אני עדיין אוכל לעבור. נניח אפילו שבאמת אני רוצה למלא את מבוקשו, אך עדיין יכול להיות שבכל זאת אני אעבור כי אני יכול להגיד לעצמי "אמנם הוא אמר לי לא לעבור, אבל בפנים בפנים לא כזה אכפת לו".¹¹ כלומר זה לא ממשי לא רק בגלל שאפשר להתעלם מהבחירה של השני ולעבור על דבריו ושום דבר לא מונע ממני, אלא גם אפילו האדם עצמו שבאמת בחר במשהו הוא יכול להתעלם מזה שבאמת הוא בחר, ולהגיד "הרי זה רק בחירה" (אפשר 'לשחק' בתוך הבחירה שלו ולהגיע לדקות ודקות שבדקות, כמו פה במאמרים, ולהגיד: "אמנם הוא בחר להגיד שהוא לא רוצה שאעבור, אבל בעצם שלו הוא באמת כן מוכן שאני אעבור").

אבל יש אפשרות להסתכל אחרת. לדוגמא, נניח התחתנתי לפני חודש, אז קניתי הרבה רהיטים, במחשבה שבעזרת ה' יהיו לי הרבה ילדים. אחרי חודש לא כל כך הלך, נהיה סכסוך והתחלנו לריב. אמנם לא תמיד ברור על מה המריבה (הרי בחירה זה לא משהו מוכרח, אפשר היה לוותר, אפשר למשוך לפה ואפשר למשוך לשם, ההוא היה יכול ככה, היא הייתה יכולה ככה) אבל בפועל זה לא התקדם לשום מקום, ולא נראה שהקשר בינינו הולך להתקיים. אז כל הרהיטים שיש בבית בעצם איבדו את המשמעות שלהם. זה שקניתי בית, קניתי רהיטים, אין לזה משמעות. במקרים של גירושין המריבות הם הרבה יותר על הבחירות מאשר על הרכוש במציאות (הם רבים כאילו על הרכוש, אבל העיקר זה לריב,

לא מרשה, אבל בפנים בפנים הכל הוא מרשה, הרי הוא אבא שלי, הוא שלי, והכל שלי".

¹¹ הרבה פעמים אבא אומר לילד שלו שהוא לא רוצה שהוא יקח ממתקים, אך הילד חושב לעצמו "אמנם אבא אמר שהוא

הרכוש זה לא באמת העניין (שם). זאת אומרת שהממשות של המציאות, זה שיש בית, זה שיש רהיטים, זה שכבר היתה חתונה, זה גורנישט, זה כלום - אם החלטתי שזה מעניין אותי אז זה קיים, אם זה לא מעניין אותי אז זה לא קיים.

ניתן עוד דוגמא (שתעזור לנו להבין איך זה נוגע גם לשולחן הזה), אם החלטתי שאין לי מצב רוח לחיות, די גמרנו, נמאס לי. כל הזמן יש שולחנות שמפריעים לי בחיים... אז מה קורה? הבן אדם כאילו מתכנס מתכנס מתכנס, ובסוף הוא מת. ואז מה קורה? יש שולחן? אין שולחן,¹² בסוף באמת אין לי מציאות.¹³

כשילד קטן חושב בפשטות שה' ברא את העולם, ברור שהציור שלו הוא שה' פשוט החליט שהעולם קיים, ואם הוא יחליט שהעולם לא קיים, אז זה לא קיים. כלומר רק בגלל שהוא באמת מחליט שזה קיים אז זה קיים.¹⁴ זה סתם משהו פשוט, כל ילד קטן מבין את הדבר הזה, שאם הקב"ה ברא את העולם יש מאין זאת אומרת שהקיום שלו נובע מזה שהוא מאוד מאוד רוצה אותו, אם הוא לא רוצה אותו, אז זה מתפוגג. כמו שאני, אם אני חושב על משהו, המחשבה הזאת היא קיימת, ואם אני פתאום מחליט לחשוב על משהו אחר אז המחשבה הקודמת כבר לא קיימת.¹⁵

הגורם לממשות המציאות - ההכרח או הבחירה?

עכשיו נשאל את השאלה שהרבי הרש"ב שואל: מה גורם לי לחשוב שהמציאות יותר חזקה? האם זה שאני מרגיש את המציאות בחושים שלי ואני מוכרח לומר שהיא קיימת (לדוגמא כואב לי כשהיד שלי נתקעת בשולחן אז אני לא יכול להתעלם מזה) - זה

מצליחים באמת להתכנס, כל התיאוריה שלהם שגם אם תיכנס פנימה פנימה, בסוף תחזור בגלגול, אז זה לא יעזור לך, לא יודעים איך להיכנס פנימה באמת.

¹⁴ כי הרי כמו שאמרנו אפילו אני יכול להחליט שהעולם לא קיים, ואז כבר באמת העולם יהיה לא קיים מבחינתי, ואם כשאני מחליט זה כך אז ק"ו שכשהקב"ה מחליט זה כך.

¹⁵ או לדוגמא: אם אני מחליט לשנוא מישהו ואני עושה מהשנאה הזאת מציאות באופן ממש חזק, ואז פתאום אני מצליח איך שהוא לעורר בי איזה שהיא מידה טובה, ולגרום לכך שהשנאה תיעלם - אז היא כבר לא קיימת.

¹² מסופר על אדמו"ר הזקן (בספר 'בית רבי' פרק כב הערה ג') ש"איזה ימים לפני פטירתו, שאל לנכדו אדמו"ר בעל צמח צדק נ"ע: האתה רואה את הקורה? ונתפלא נכדו מהו ענין השאלה. ואמר לו רבינו: תאמין לי שאינני רואה עתה, כי אם את האין האלקי המחיה כו". כמובן שכאן זה לא עניין של דיכאון ח"ו אלא הוא פשוט ראה איך שהנשמה מסתכלת מלמעלה, היא מסתכלת על זה שהכל הכל זה בחירי. היא בוחרת להיאחז במציאות ואז המציאות נראית לה לממשית, אבל אם היא באמת לא נאחזת במציאות חזק, אז אין מציאות וזהו, זה נגמר.¹³ ככה זה נראה בהודו לדוגמה, זה שהיא נזנחת מאוד, כי כל התנועה היא שהם מתכנסים מאוד פנימה, רק שהם לא

מה שהופך את המציאות ליותר חזקה? או שזה שה' החליט שהיא תהיה קיימת (לדוגמא אם ה' רוצה שיהיה פה שולחן נהיה פה שולחן ואם הוא לא רוצה שיהיה פה שולחן אז אין פה שלחן) – זה מה שגורם שהמציאות תהיה יותר חזקה?

מבחינת החושים אפשר לחשוב באמת שעיקר הממשות של המציאות נובע מכך שכואבת לי היד כאשר היא נתקעת בשולחן, אך מבחינת השכל הרבה יותר פשוט להגיד שהממשות של המציאות נובעת מכך שה' החליט שתהיה לה ממשות.¹⁶

קדימות היכולת

אחרי שאמרנו שהממשות של המציאות נובעת מההחלטה של ה', הוא שואל האם השלחן הזה¹⁷ הוא דבר מחודש, או דבר קדמון, או שיש לו איזה שורש קדמון? על כך הוא אומר שרק על ה' אפשר לומר שהוא קדמון ולא על שום מציאות אחרת.

ואז הוא מתקשה: אם אין לשלחן שום שורש קדמון ובאיזשהו שלב ה' החליט לעשות אותו – אז כשה' החליט שתהיה מציאות של שולחן, האם התחדש משהו או לא התחדש? האם קרה שינוי בעצמו או לא קרה?

מה שהוא מתרץ זה שלפני שה' החליט שיהיה שלחן ונכנס לעניין הזה שיש כאן שלחן, קודם כל היה לה' יכולת כזאת להחליט שיש כאן שולחן. אז אמנם לשולחן אין שום שורש קדמון, אך היכולת שיהיה כאן שולחן היא כן קדומה, תמיד היתה לה' יכולת כזאת. על היכולת אין בעיה להגיד שהיא "קדומה כקדמותו" מכיוון שהיא לא מציאות אחרת מה', בעצם אין כאן שום דבר בפועל.

קושי של האמונה להתיישב על הלב, קל לו יותר להשיב את השכל אל הלב, כמ"ש "וידעת היום (בשכל) והשבות אל לבבך".¹⁷ הוא אמנם שואל את זה על אור אין-סוף ולא על השולחן, אך באמת זה כמעט לא משנה אם נגיד את זה על אור אין-סוף או על השולחן. אני לא מכיר את אור אין-סוף וזה מסובך לי לדבר עליו, יותר נח לי לדבר על השולחן. אמנם בהמשך נסביר למה באמת יותר קל לו לדבר על אור אין-סוף ולא על השולחן.

¹⁶ [א.ה. ראה בספר 'זה השער' בפרק ב', שם מוסבר שיותר פשוט לחשוב שהעולם לא נברא מעצמו (וכן שהעולם לא קיים אינסוף זמן אחורה), ושהשכל יכול להבין בקלות שאם ה' ברא את העולם זאת אומרת שהוא יכול לעשות בו מה שהוא רוצה. אלא שמציאות העולם נראית כאילו היא יציבה ומתגלגלת מעצמה וממילא קשה לנו להאמין בהשג"פ ובאותות ומופתים שכתובים בתורה, ולכן הלב מעקם לנו את השכל וגורם לנו לחשוב שה' ברא את העולם ו'הלך', והמחשבה שהוא מהווה את העולם בכל רגע רחוקה מהלב שלנו. וכאשר האדם מבין שהקושי הוא לא קושי של השכל אלא

מציאות השולחן היא רק היכולת שהוא יהיה

קודם אמרנו שהשולחן הזה נובע רק מהחלטה של ה' שהוא יהיה, וברגע שהוא לא יחליט שהוא יהיה אז הוא לא יהיה, בעצם כל השולחן הזה הוא רק המצאה של ה' שה' החליט להכנס אליה חזק ולהתייחס אליה ברצינות (ואם פתאום זה כבר לא כ"כ יעניין אותו להכנס לזה ברצינות אז זה יהיה כמו הרהיטים של האדם שכבר לא מעניין אותו להיות נשוי וכמו העולם עבור אדם שכבר לא מעניין אותו לחיות).

עכשיו אנחנו אומרים שבעצם לתוך מה הוא נכנס ברצינות? הוא נכנס ליכולת שלו להחליט שיהיה שולחן. יותר מזה, עצם זה שאומרים שיש לו יכולת לעשות את השולחן, זאת אומרת שבמובן מסויים יש 'שולחן' שאותו הוא יכול לעשות, באותו "רגע כמימריה" שהוא אמר שהוא יכול לעשות שיהיה שולחן, הוא בעצם גם החליט שיש שולחן ובעצם נהיה שולחן לאותו רגע - וזוהי המציאות של השולחן, אין עוד משהו.

האם זה נקרא שקיים שולחן, או שזה לא נקרא שקיים עדיין? האמת ששתי התשובות נכונות ברובד מסוים, כיוון שזה לגמרי לגמרי בתוך היכולת. אני לא יכול להגיד רק אחד מהם. זה נקרא "יכול", "יכול" זה נקרא שאני אומר את שניהם, גם קיים וגם לא קיים - וכך נראה השולחן מצד ה'.

היתרון בלדבר על אור-אין סוף

רק שזה קשה מאוד להגיד כך, זה רחוק להגיד שהשולחן קיים ברגע כמימרה. הרי זה מאוד מורכב, יש סדר השתלשלות גדול, אור אין סוף, צמצום, קו, הקו מתעגל, ואחרי זה הוא ישר, ואחרי זה נהיה אדם קדמון, אחרי זה אורות, אצילות בריאה יצירה ועשייה, ובסוף בסוף זה מגיע לעולם שלנו. וכבר עברו מאז הרבה שנים, היו הרבה נגרים וכו' וכו' עד שבסופו של דבר נהיה השולחן הזה. אבל אם אני אגיד את החשבון הזה על אור אין סוף זה כן יהיה מאוד פשוט.

על האור אין סוף יותר קל להגיד, שעצם זה שאומרים שיש יכולת לעשות אותו, זה עצמו כבר כל הקיום שלו. כי הרי לא מדובר במשהו ספציפי, אלא כאילו ה' אמר "אני יכול הכל", וברגע שאמר שהוא יכול הכל הוא בעצם התייחס לכך שיש את ה'הכל' הזה, וזה האור

אין-סוף. אחרי שהוא אמר שהוא יכול הכל, הוא גם אמר "טוב, אני גם יכול שיהיה פרטים", ואז זה נהיה מורכב וכבר באמת יותר קשה להבין.¹⁸

הרש"ב נכנס כאן להרבה דקויות מאוד חשובות, אבל הבסיס של מה שהוא רוצה להגיד הוא מאוד פשוט. הוא בא ואומר שבסופו של דבר, אני יכול להסתכל על כל דבר כאילו הוא נמצא ביכולת.¹⁹

שאלות על ההסתכלות שכל המציאות היא רק יכולת

שאלה: אם אני אומר שהכל זה רק 'יכולת' מבחינתו, יוצא שהוא לא מאה אחוז איתנו.

הרב: זה נשמע ככה בגלל שאתה מצייר לעצמך "המציאות שלי" – היא קיימת, זה עובדה. לגבי המציאות שלו – בסדר, כנראה שגם הוא קיים, ככה העולם אומרים, אני החלטתי שאני רוצה להאמין לאלה שאומרים כך, אז אני לא רוצה להעליב אותם, אבל מה הוא רוצה? שהמציאות שלי תהיה תלויה בו?! זה כבר הגזמה, יש לי את הקיום שלי, נקודה". זה אבסורד לחשוב ככה, האמת היא שהוא קיים, אך המציאות שלי היא לא כזאת ממשית, הרי אני ודאי לא קדמון, אני אחד שקדמו ההעדר, ופירושו של דבר שלא ברור אם אני ההעדר או הממשות, זה באמת אני, זה ההגדרה של המציאות שלי אם אני מסתכל על המציאות שלי כמישהו שהוא חלק מסדר ההשתלשלות (רק אם אני אגדיר את עצמי לא

הרב: לא בהכרח, אם ה' לא היה רוצה לחשוב שהוא יכול הכל, אלא הוא היה רוצה להיות יכול לעשות רק את השולחן אז היה מחליט שלא יהיה אור אין סוף לפני הצמצום אלא רק את השולחן.

¹⁹ שאלה: אז לא צריך ללמוד את הספר? הרב: לא, יש הרבה דברים יפים בספר. בעל הבית כאן לקח נקודה מסוימת בתוך הספר, שנוגעת במקום שהוא לא בסדר ההשתלשלות אלא בעצמות. בעל הבית: חשבתי שכדי להסביר הוא היה חייב לעלות למעלה למעלה למעלה עד הוא הגיע למבוי סתום, אך עכשיו אחרי השיעור אני מבין שפשוט היה לו יותר נח לו להסביר את העניין למעלה. הרב: כי למעלה זה הכי הגיוני להסביר את זה.

¹⁸ במאמר כאן יש משהו שיכול לבלבל, שכאילו יוצא שבהתחלה יש איזה מדרגת "יכולת", ומתחתיה יש הרבה מדרגות עד שבסוף בסוף יש כאן שולחן. אבל האמת היא שהוא רוצה להגיד שגם השולחן עצמו הוא ביכולת. אם אני מסתכל על הקב"ה כשהוא אומר שהוא יכול לעשות את השולחן אז ברור שזה כל הקיום של השולחן ומובן שכל השולחן הוא בעצם רק ביכולת.

אנחנו רגילים להגיד 'אור אין-סוף' בתור מושג בסדר השתלשלות, אז אפילו לא מרגש אותנו המושג הזה, אך כשחושבים קצת מה זה אומר זה באמת גורם להרגיש איזשהו רטט. הקב"ה כאילו אומר שיש דבר כזה שאני יכול הכל, ועצם זה שהוא חושב שהוא יכול הכל זה כל ההתממשות של המציאות. שאלה: ברגע שאמרת שיש יכולת שיהיה שולחן אז בעצם כבר דיברתי על כל המדרגות, אין צורך לדבר על אור אינסוף?

כחלק מסדר ההשתלשלות, כלומר כאילו אין אותי, יש רק את ה', אז באמת אני אהיה קדמון, אז אני אהפוך להיות כאילו לא קיים, אלא סתם כאילו חלק מה', וה' הוא קדמון.²⁰

שאלה: בסדר, אני מבין שהוא קיים ואני רק יכול להיות קיים. אבל קודם, כשדיברת על בחירה מול הכרח, הרב הביא דוגמא מאדם שמתחתן וכותב כתובה. אחרי שאדם כתב כתובה, אם הוא יגיד שהוא רק יכול לכתוב כתובה אבל הוא לא כתב בפועל אז זה לא יצא טוב?

הרב: נכון, אבל בסופו של דבר חתונה יש רק בין בני אדם, אך כלבים לא מתחתנים, למה? הרי הרבה יותר קל שיהיה ביניהם חתונה, הרי הם אף פעם לא יבחרו הפוך? אלא שאמנם הם אף פעם לא יבחרו הפוך אבל הם גם אף פעם לא יבחרו כן להתחתן, אין להם בכלל בחירה. כדי להתחתן צריך להיות בעל בחירה, שיכול להחליט כן ויכול להחליט לא. גם בן אדם, אם ניטלת ממנו הבחירה, אם לדוגמא אשת איש נהייתה שוטה גמורה לגמרי לגמרי – היא פטורה מהמצוות, אז אם עכשיו היא תלך ותהיה עם שוטה אחר, יש בזה בעיה? אין בעיה, היא לא עברה איסור, זה כלום, לכאורה אין חיוב על בעלה לגרש אותה (אלא אם כן הוא כהן, שזה כבר עניין אחר) והיא לא נאסרת עליו (שהרי אפילו לגבי קטנה כתוב שהפיתוי שלה נחשב אונס). אני רוצה להגיד שבסופו של דבר בשביל שיהיו נישואים צריך שיהיה בן אדם בעל בחירה, בעל יכולת.

נחבר את זה למה שאמרנו קודם: אם כשאני אומר שכל הקיום שלי הוא רק זה שה' חושב שאני קיים אני מרגיש בגלל זה שאני לא כל כך קיים, וכשאני אחשוב שלא ה' ברא אותי אלא אני קיים מצד עצמי אני מרגיש יותר קיים – אז באמת יש קושיא על הרש"ב. אבל זה צריך להיות הפוך, כשאני חושב שה' חושב שאני קיים זה הרבה יותר אומר שאני קיים מאשר אם הקב"ה חושב שאני לא קיים ורק אני חושב שאני כן קיים, זה הרבה פחות מציאות – זה משהו פשוט, זה לא איזה משהו כל כך מסובך.

שאני קיים זה יותר פשוט לי (כי, כפי שאמרנו, אני מבין את זה עוד לפני שאני מבין שיש כאן שולחן), ומצד שני אפשר להגיד שהקיום של השולחן יותר פשוט לי (מהבחינה הזו שאמרנו, שיותר קל לי להסביר מהו השולחן מאשר מי אני). אצל הרב הרש"ב יותר פשוט להגיד שאני קיים מאשר להגיד שיש פה שולחן, וגם אצל כל ילד זה יותר פשוט.

²⁰ כמו שקודם כל מה שהכי פשוט לבן אדם זה שהוא קיים. אחרי זה הוא גם אומר שיש פה שולחן. להגיד שלאדם היה פשוט שיש כאן שולחן ואח"כ הוא הבין שהוא קיים – זה באמת לא הגיוני. אבל מצד שני, הרבה יותר קל לי להסביר מה זה השולחן מאשר להסביר מי זה אני. אז ממילא עכשיו אפשר לדון מה יותר פשוט, אפשר להגיד שלהגיד

כשאני אומר שיש לקב"ה יכולת שאתה תהיה קיים, רק עצם זה שהוא אמר שיש לו יכולת שאתה תהיה קיים זה עושה שהמציאות שלך היא יותר ממשיית מאשר שתחשוב שאתה קיים מצד עצמך.

שאלה: בסופו של דבר אכפת לה' אם אני קיים או לא? הוא לגמרי נכנס ברצינות לזה שאני קיים? או שהוא לא לגמרי בתוך העניין הזה?

הרב: יש לו יכולת שיהיה לו אכפת (וכמו שאמרנו, כל סדר השתלשלות, לא משנה איפה, זה רק יכולת. יש לו יכולת לעשות את זה, יש לו יכולת ליצור את זה, יש לו יכולת לברוא את זה, יש לו יכולת להאציל את זה וכו'). מה אתה מתכוון "שהוא לגמרי נכנס ברצינות"? הוא לא מוכרח לזה. הוא יכול להחליט שהוא נכנס לזה ברצינות, ובגלל שהוא יכול להחליט כזה דבר אז הוא חשב על זה שהוא יכול להחליט את זה – וזה נקרא שהוא החליט.

שאלה: בסוף יש הלכה למעשה, הוא אומר דווקא כך ולא אחרת?

הרב: אבל הוא אומר שאם אתה תעשה עבירה אתה יכול אח"כ לעשות תשובה. זה רציני או לא רציני? הרי בכל המאמרים שמדברים על תשובה מביאים את דברי חז"ל²¹ "שאלו לחכמה חוטא מהו ענשו, א"ל חטאים תרדף רעה; שאלו לנבואה חוטא מהו ענשו, א"ל הנפש החוטאת היא תמות; שאלו לתורה חוטא מהו ענשו, א"ל יביא אשם ויתכפר לו; שאלו להקב"ה חוטא מהו ענשו, א"ל יעשה תשובה ויתכפר לו", מה הכוונה שה' אומר ככה והתורה אומרת ככה, יש פה שתי רשויות?! מאיפה למדנו את זה שהקב"ה אומר "יעשה תשובה" וכי זה לא כתוב בתורה?! זה גם כתוב בתורה. התורה היא מאוד חכמה היא יודעת גם להגיד לדבר על עצמה וגם לדבר על הקב"ה, התורה יודעת גם להגיד את זה. התורה גם יודעת לדעת להגיד שהיא רק תורה והיא לא ה' בעצמו²², זה משהו יפה בתורה.²³

מוזר לה כי זה היה רכב חדש, עד שפתאום היא נזכרה שהיא שכחה להדליק נרות שבת אז חזרה לבית, הדליקה נרות שבת, באה לאוטו והאוטו נוסע... היא סיפרה את זה בתור מופת משהו שגורם לה להתקרב ליהדות. בגלל זה היא התעוררה לעשות תשובה. איך ה' עושה דבר כזה?

²³ לכן כשאדמו"ר הזקן רוצה להסביר על התשובה הוא תמיד אומר שהכל תלוי לגמרי בקב"ה. "כי עמך הסליחה למען תיורא", "אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני חטאת

²¹ [הציטוט כאן הוא מפסיקתא דר"כ פסק כד, וילקוט שמעוני בכמה מקומות, וכך הובא בספרים. אך בירושלמי מכות ב ו אין את החלק ש"שאלו לתורה"].

²² גם ביחס לתורה ה' נשאר כל יכול, הוא לא באמת משועבד להלכה. סיפר הרב שי דאום (שליח בתל-אביב) סיפור יפהפה: הגיע אליו אחת שסיפרה שהיא היתה קבוע מדליקה נרות שבת ואח"כ בלילה היא הייתה נוסעת למועדון, שבת אחת היא באה לנסוע נכנסה לרכב והרכב לא מניע, זה היה ממש

שאלה: אני יכול להבין שיש מקום כזה של תשובה שהכל אצל ה' הוא רק ביכולת ואפשר לדבר עליו, אבל יש גם את המקום של ההלכה?

הרב: כל הזמן אומרים את שניהם ביחד, אתה אומר שדווקא זה ההלכה ואתה אומר שיש תשובה ואתה אומר את זה ביחד.

שאלה: לפי מה שאמרנו איך יש מקום שיש משהו מסויים? הרי תמיד נגיד שהוא יכול הפוך?

הרב: אתה רוצה להגיד שמכיוון שהוא יכול הפוך הוא בעצם לא רוצה שום דבר, שבגלל שהוא יכול כל אחד מהם הוא לא יכול אף אחד מהם, כי אם הוא יעשה גם משהו מסויים אז יתברר שהוא לא יכול אלא הוא כבר עשה – זה לא נכון. אם הוא ילך על איזה אפשרות מסויימת אז הוא לא רק יכול, אלא הוא כבר הלך על משהו, זה עדיין נקרא שהוא יכול, 'כול' זה הכוונה שזה גם ביכולת, זה גם לא קיים וגם קיים כאחד, זה נקרא 'כולת'.

שאלה: יותר נחמד לי לחשוב שבסופו של דבר ה' עשה משהו מסויים ורצה משהו מסויים.

הרב: בטח נכון, הוא עשה גם ככה, גם את זה הוא יכול וגם את זה הוא עשה. וכמו שאמרנו בהתחלה, צריך להתרגל לכך שהמציאות היא הרבה יותר הבחירה מאשר ההכרח.

שאלה: זה נשיאת הפכים?

הרב: השכל שלנו באמת לא יכול להגיד בבת אחת את הכל, אז כל פעם הוא תופס חלק (וראה על כך בהרחבה בגליון מעמקים 23).²⁴

שאלה: גם אצל בן אדם אתה תגיד אותו דבר?

הרב: מה שאמרתי עכשיו זה לא נשמע כמו בן אדם? כך זה נראה כשמנסים לצייר בן אדם שרוצה לבטא את הנפש שלו. אתה יכול להגיד שיש את עצם הנפש, יש את היכולת

עכשיו את המחלה, יהודי יקר, למדתי אצלו בשיבה, השיעורים שלו היו משהו מיוחד, הוא היה מדבר כמו אריה, כל החדר היה רועד, הוא הצליח להגיד דברים שכאילו אי אפשר להגיד אותם, דברים מאוד דקים, הוא מסביר בבת אחת דבר והיפוכו.

לא אזכור, דווקא אנכי מי שאנכי. לכן דווקא בפרשת ניצבים כשהוא בא לדבר על מצוות התשובה הוא מסביר מה זה "אנכי ה' אלוקיך" מה קורה כשמגיעים ל"אנכי" עצמו, איפה מתגלה שיש את ה' עוד לפני כל המצוות (אני לא זוכר שיש עוד מקום שהוא מסביר את זה, בשבילי זה היה חידוש).

²⁴ נזכיר את הרב מרדכי שטרנברג (זצ"ל), הוא ביקש שנתפלל לרפואתו, גילו אצלו

שלה, מה היכולת של הנפש? היא יכולה הרבה דברים וגם היא יכולה משהו ספציפי. אם אתה מדבר רק על מה שהנפש מבטאת את עצמה אז עכשיו כשהוא החליט לבטא את עצמו, וכי מה שהוא החליט לבטא זה כל מה שיש פה?! הבעיה שאני לא מצליח לחשוב על הכל בבת אחת.

כן להסתבך עם כל השאלות האלו או לא להסתבך?

אני כן רוצה להגיד משהו על חוסר ההבנה של המאמר. למה באמת הרש"ב כתב את זה בדקות ובדקות שבדקות, ואני אומר את זה כאילו זה נורא פשוט? אפשר להגיד שהשאלה הזאת היא 'קטרוג' על הרש"ב, למה עשית כזה מסובך אם אפשר להגיד פשוט! ואפשר להגיד שהיא קטרוג עלי.

כשמנסים לטפס מלמטה למעלה מטפסים ומטפסים מטפסים מרגישים שטיפסנו כל כך הרבה גבוה, הגענו לאור אין-סוף רציני, ופתאום הוא אומר שזה לא כזה רציני, זה רק יכולת. למדתי ספר כזה שמן השקעתי שנתיים, אתה רוצה להגיד שלא כתוב פה כלום?! אי אפשר כך. מרגישים שזה כמו בן אדם שלא רוצה שותפות אמיתית אלא רק בחירה. אך כל זה נובע מכך שלא מבינים שהוא מתכווין בעצם שהכל זה יכולת, גם ההכרח וגם הבחירה וגם הכל, כל מה שנגיד זה היכולת, הוא כל יכול, זה משהו שאמור להיות מאוד פשוט.

הרש"ב לא רוצה רק שהיה לך כאילו קושיה פילוסופית, זה ממש לא עניין אותו. הפילוסופיה זה רק לנבוכים, לפני מעמד הר סיני, לנו ב"ה יש תורה, ופשוט לנו שיש ה', וזה שיש עולם זה באמת כבר חידוש בשבילנו (כמו שנראה בתחילת ה"ד החזקה לרמב"ם)²⁵.

לכן אם אתה מתחיל מלמטה מכך שיש עולם מורכב – אז תמיד בסוף צריך לומר שיש כאן משהו מאוד פשוט ואין קושיות. אך אם אתה מתחיל מלמעלה, מכך שיש ה' פשוט ולא מורכב בכלל, ואתה רוצה להסביר באמת איך מזה שיש ה' נהיה עולם – זה באמת משהו שיש בו המון המון השכלה. כל הקושיות והתירוצים שדיברנו – בהם אין הרבה השכלה, אומרים לך קצת משהו פשוט ואתה מבין. אך כשאתה מנסה לחשוב מלמעלה למטה באמת יש בזה הרבה השכלה.

²⁵ וכמו שהארכנו בשיעור שהיה אצלי בחנוכה על יחס הרמב"ם לפילוסופיה (נדפס בקובץ בפני עצמו לקראת הילולת הרמב"ם תשפ"ה).

עמוד | 22

פתאום צריך לשאול הרבה שאלות: מה הכוונה כשאני אומר שיש ה' והיכולת שלו היא קדומה כקדמותו? מה הכוונה היכולת שלו? עצם זה שהוא יכול, עוד לפני שאומרים שהוא יכול הכל, זה כבר נהיה דק. עכשיו אפשר להתחיל לעשות כאלה דקויות ולהסביר כך את כל סדר השתלשלות, ואז ממילא כשממשיכים הלאה זה כל פעם מסתבך יותר כי צריך להבין מה אמרת קודם ומה אמרת עכשיו ואיך זה מסתדר.²⁶ אז זה מאוד טוב עבור מי שהדבר הזה באמת מנגן לו על איזה נימים טובים בנפש.

אחד המשתתפים: חשבתי שהעיקר בחב"ד זה כל הקושיות הפילוסופיות האלה. הרב: הרבי הריי"ץ כותב במכתב שהעיקר בחב"ד זה להגיד תהלים בבכיה...²⁷

אחד המשתתפים: השיעור הזה אומר לי לא ללמוד הלאה עוד מאמרים כאלו. הרב: עזוב עכשיו מה ללמוד הלאה, תגיד לי: זה טוב ששמעת את השיעור הזה? המשתתף: בטח זה טוב, רק חבל שלא שמעתי אותו פעם לפני עשר שנים, אם הייתי שומע אותו אז לא הייתי מסתבך כל כך הרבה. הרב: ככה זה צריך להיות כשלומדים חסידות, כשלומדים חסידות צריך לחשוב שאם היה לי רק את השיעור הזה אני לא צריך שום דבר בעולם, בשביל זה הגעתי לעולם. מי שלומד ככה חסידות – הוא באמת לומד חסידות, מי שלומד חסידות ואמר לעצמו "נלמד גם היום, וגם מחר וגם אח"כ" הוא בעצם בכלל לא לומד חסידות, הוא לומד נגלה. שהקב"ה יעזור לנו שנלמד את המאמרים של הרבי הרש"ב כמו שצריך.

אזו דבר, פעם הוא אומר ככה, פעם ככה, אך זה לא באמת אותו דבר.

²⁷ ראה במכתב מיב בכסלו תש"ט (נדפס בלקו"ד תחילת ליקוט כח) "הרי זה חידושה של עבודת החסידות, לבכות בתפלה, וכל המרבה לבכות הוא בעל מדרגה גבוהה, ולכן צריכים להרבות בזה. וכדי שאכן יבכו בתפלה בהתמרמרות ענוגה זקוקים להכנה אמיתית. וההכנה האמיתית היא, לומר תהלים לפני התפלה, פעם או פעמיים, ואז להתפלל בבכיות".

²⁶ לכן הרבי הרש"ב בונה את המאמר בצורה כזאת. הוא אומר קודם כל שהוא "יכול" וזהו, מה הוא יכול? אה זה שהוא יכול הכל זאת אומרת שקדמו ההעדר? לא, זה שהוא יכול הכל לא קדמו ההעדר, ה'הכל' הזה זה לא באמת ההעדר, זה עדין יותר. ואז הוא מתחיל להסביר שיש לא קדמו ההעדר שהוא קדום כקדמותו, יש שקצת קדמו ההעדר, ויש ממש שקדמו ההעדר. עכשיו אתה קורא את זה אתה מתחיל לקרוא: "קדמו ההעדר", "לא קדמו ההעדר", "קדמו ההעדר", "לא קדמו ההעדר", נראה לך כמעט כמו האור החיים בתחילת פרשת אחרי מות, מלא מלא מילים נראים כולם

מצוות כיבוד הורים (4)

בפעמים הקודמות ראינו שמצוות כיבוד הורים פירושה שעל האדם לייקר את הוריו על כך שהם הולידו אותו ורוצים אותו ושמחים בו, ועל ידי זה הוא יכול לחוש שהחיים שלו יקרים בעיני ההורים ובעיני ה'.

בפעם הזאת נמשיך את הנושא הזה. כיוון שההורים רוצים את בנם וזה עיקר מה שהם נותנים לו ועל כך הוא מכבד אותם – לכן גם כאשר האדם עוזר להוריו עליו לשים לב שבכך שהוא עוזר להם הם נותנים לו. לכן כאשר האדם "מאכיל ומשקה מלביש ומכסה מכנים ומוציא" כפי שכתוב בשולחן ערוך, המצווה שהוא מקיים נקראת 'כיבוד הורים' ולא 'עזרה להורים' או 'צדקה להורים' וכדומה.

פרק ראשון: שימת לב לכך שההורים וה' רוצים את האדם (4)

גם כאשר האדם עוזר להורים – ההורים הם המעניקים לו

מצוות הכבוד אומרת שכאשר ההורים זקוקים לעזרתו של בנם, עליו לעזור להם ובכך לכבד אותם על שרצו בקיומו. אף שבהשקפה ראשונה אפשר היה לחשוב שכשם שההורים העניקו לאדם בילדותו, כאשר הוא היה זקוק להם, כך עליו לעזור להם כשהם מבוגרים וזקוקים, ההשקפה הנכונה צריכה להיות הפוכה: ההורים הם שהעניקו לבן בצעירותו כאשר הם עזרו לו, והם עדיין מעניקים לו גם כאשר הוא גדל והוא עוזר להם. הציווי של ה' לבן לכבד את הוריו, בונה אצל הבן את היכולת לקבל מהוריו גם את מה שהם מעניקים לו בגיל מבוגר.

אמנם גם ביחסי עשיר ועני לשם דוגמה, צריכה שתהיה אצל הנותן ההרגשה ש"יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני, עושה העני עם בעל הבית"²⁸, רק שאין צורך שההרגשה הזו תצא ותתגלה כלפי העני. ביחסי הורים וילדים לעומת זאת, חלק מהיחס והכבוד הוא שהילד ישדר להוריו שלא הוא נותן להם, אלא הם נותנים לו. אף על פי שנראה כאילו הבן הוא הנותן, האמת היא שהוא יותר מקבל מנותן²⁹, וכפי שיוסבר.

אותו. לעומת זאת כאשר קטן מכבד גדול, כמו במצוות כיבוד הורים, חלק מהכבוד הוא לחשוב שלא הקטן מגדל את הגדול ומחשיב אותו, אלא הגדול חשוב מצד עצמו. אדרבה, הקשר של הקטן עם הגדול, ומה שהקטן

²⁸ רות רבה ה, ט.

²⁹ יש שני סוגים של כבוד: כאשר גדול מכבד קטן הוא מגדל אותו ונותן לו חשיבות. לגדול יש חשיבות, ולקטן יש פחות, וכאשר הגדול מכבד את הקטן הוא מגדיל ומחשיב

הילדים מקבלים מההורים בכל שלב משלבי החיים

בגיל הילדות הקשר ותשומת הלב שההורים נותנים לילדים באים לידי ביטוי בעיקר בדברים גשמיים – ההורים דואגים שהילד יאכל טוב, ישן טוב, יתלבש טוב ושיהיה לו במה לשחק וכדומה. כשהילד גדל, הוא מקבל מההורים תמיכה גם בתחום הלימודי ובתחום הרגשי. ככל שהוא מתבגר ונעשה לנער ולבסוף איש בעל משפחה, הוא מקבל מההורים את היכולת לחיות כאישיות עצמאית. הוא רואה כמה ההורים שמחים בהתפתחות שלו ורוצים את עצמאותו, ומכך הוא מקבל כח 'לעמוד על הרגלים' ולהקים גם הוא משפחה כמו שהקימו ההורים שלו.

בשלב בו ההורים זקוקים לעזרת הילדים, אפשר לחלק את העזרה של הילדים להורים לכמה חלקים: החלק הראשון של הכיבוד הוא העזרה הטכנית, וכפי שכתוב בגמרא: "מאכיל ומשקה, מלביש ומכסה, מכניס ומוציא". אלא שהעזרה הזו היא כמובן לא רק טכנית אלא גם נפשית: כאשר בן מכבד את הוריו ועוזר להם, הוא מראה בכך כמה ההורים חשובים לו.³⁰ בנוסף, כאשר הבן מכבד את הוריו כיוון שכך ה' ציווה אותו, הוא מראה בזה להורים שהם חשובים בעיני ה', וה' ציווה לייקר את ההורים.

כאמור, גם כאשר הבן עוזר להורים, בעצם ההורים הם אלו שנותנים לו. על ידי מצוות כיבוד הורים האדם שם לב שה' מייקר את החיים של ההורים, ובתוך זה בלוע גם מה שה' מייקר את החיים שלו עצמו, שהרי כשם שהקדוש ברוך הוא אוהב את ההורים כך הוא אוהב גם את הילדים.³¹ ההורים מייקרים את הילדים, וה' מייקר את ההורים על כך שהם הולידו ילדים ומייקרים אותם. כך על ידי מצוות כיבוד הורים האדם מקבל מהוריו תחושה שהחיים שלו יקרים בעיני ה'.

בזכות מה שהוא מכבד את עצמו. בצורה כזו האדם לא היה יכול להרגיש שהוא יקר באמת, כי כאמור אדם לא יכול לייקר את עצמו. האדם היה מרגיש שה' מתרחק ממנו ומתנתק ממנו, ובמקום לייקר אותו הוא תובע ממנו לייקר את עצמו.

אבל כאשר ה' אומר לאדם שההורים מאוד יקרים בעיניו, והוא רוצה שדרך זה שבנם יכבד אותם הם ירגישו כמה ה' רוצה בכבודם – האדם לא מרוכז בכך שעליו לכבד ולהעצים את עצמו, אלא בכך שה' הוא המכבד.

מכבד את הגדול, זה מה שמכבד ומגדיל את הקטן.

³⁰ ראה בהערה 5, וראה עוד בפתיחה לחוברת מצוות כיבוד הורים (לא הובאה במעמקים) בעמ' 8. וראה עוד בספר חרדים (מ"ע פא אות לה, הובא בחיי אדם כלל סז ס"ג).

³¹ האדם לא יכול לייקר את עצמו, והוא זקוק לכך שמישהו אחר ייקר אותו. אם ה' היה מצווה את האדם לכבד את עצמו ולהעצים את עצמו וכדומה, האדם היה צריך לעבוד ולהתאמץ בשביל לכבד את עצמו, וממילא היה מרגיש שהוא מכובד ויקר

האדם מקבל תחושה שהחיים של ההורים יקרים בעיני ה' בעיקר כאשר ההורים זקוקים לעזרה ממנו, ובגלל המצווה הוא עוזר להם. כיוון שבתוך מה שה' מייקר את החיים של ההורים בלוע גם שה' מייקר את חייו של הבן, לכן זהו זמן מסוגל לקבל מהקדוש ברוך הוא אריכות ימים ותחושה שה' שמח בו וההורים שמחים בו. לכן כאשר הבן עוזר להוריו עליו להרגיש בעיקר שעל ידי העזרה הזו ההורים מעניקים לו, ולא שהוא המעניק להם. אם הבן נותן להוריו תחושה שהוא עושה להם טובה בכך שהוא מכבד אותם, הוא לא מקיים בזה מצווה שלמה³². הבן מכבד את הוריו ומקיים את מצוות כיבוד הורים בכך שהוא מרגיש שגם כאשר הוא עוזר להם, הם אלו המעניקים לו.

[גם לאחר מאה ועשרים של ההורים, עדיין התחושה של האדם שיש מישהו שמשגיח עליו מלמעלה נותנת לו את היכולת לחשוב שהוא לא לבד בעולם, ושהחיים שלו רצויים בעיני ההורים, שרצויים בעיני ההורים שלהם וכך הלאה, עד אדם הראשון, יציר כפיו של הקדוש ברוך הוא³³.]

האבלות נמשכת שנה שלימה. לכאורה זה נראה מוזר: הקשר של אדם לבן זוגו ולבניו נראה הרבה יותר חם וגלוי לעין מאשר הקשר שלו להוריו, מלבד זה שדרך הארץ היא שאדם יתאבל על הוריו ולא על בנו, כך שנראה שהצער על מות ההורים אמור להיות קטן יותר. אז למה האבלות היא ארוכה יותר? התשובה היא מה שכתוב בפנים: הרצון שההורים רוצים את הבן שלהם חופף עליו במשך כל ימי חייו. אף אחד לא יכול לרצות אותו כמו שההורים שלו שילדו אותו והביאו אותו לעולם רוצים אותו, אפילו לא בן זוגו וילדיו. בן הזוג והילדים יכולים לאהוב אותו, אבל הם לא יכולים לרצות אותו כמו שההורים שלו רוצים אותו. לכן כאשר ההורים נפטרים האדם מרגיש תלוש, וכאילו לא יודע לחיות לבד, לא משנה בן כמה הוא. השנה של האבלות נועדה להפנים את ההורים בעולם הזה, ולראות איך הם ממשיכים ללוות אותנו הלאה גם לאחר מאה ועשרים שלהם, והם עדיין חיים איתנו בפנים, ואנחנו עדיין ממשיכים לחיות בזכותם.

הערת העורך: הסיבה שאף אחד לא יכול לרצות את האדם יותר ממה שהוריו רוצים בו תוסבר בפעמים הבאות בעזרת ה' (כאשר יוסבר שמצוות כיבוד הורים היא כלפי הורים

³² ובמקרים קיצוניים זה יכול להיות עבירה ולא מצווה, כמו שכתוב בגמרא "יש המאכיל את אביו פטומות ויורש גיהנום" (ירושלמי פאה א, א). אם אדם נותן להוריו אוכל יקר אבל מתייחס אליהם לא יפה הוא נענש על זה, ולא מקיים מצווה.

³³ על פי דרכנו, זהו טעם ההלכה שעל הבן לכבד את הוריו גם לאחר פטירתם מן העולם, שכן גם לאחר שההורים נפטרים הם עדיין משגיחים על בניהם ושמחים בהם, והעונג והשמחה של ההורים נותן לילדים חיות וכח. ראה למשל אגרות קודש כרך כה, איגרת ט'תקב (ובמקומות רבים):

ובכל זה תגרום נחת רוח אמיתי לאביך... אשר מעולם האמת בו הוא נמצא משגיח בהנעשה את ילדיו, מתענג עונג רב בהנהגתם הטובה ושמח שמחה גדולה בראותו אשר הולכים הם מחיל אל חיל בתורתנו תורת אמת ומצותיה.

וראה גם בחוברת 'נשיאת הפכים' (שיצאה לאור לאחרונה) עמוד 17 הערה 18:

...המחשה מעניינת לכך ניתן למצוא בדיני אבלות לא עלינו: כאשר אדם מתאבל על אשתו או על בנו האבלות נמשכת שלושים יום, אבל כאשר אדם מתאבל על הוריו

רוצה לקרוא
עוד?

נהנית?

מאמר זה לקוח מתוך חוברת 'כיבוד הורים'
את החוברת (וחוברות נוספות) ניתן לרכוש
באתר ישיבת עוד יוסף חי או בטלפון 058-

7701560

עצמו הם הוריו שהולידו אותו ורצו אותו עוד לפני שהוא היה קיים, והרצון שלהם בו קודם לרצון שלו את עצמו, ועל ידי כך האדם יכול לחוש רצוי (ובכך מצוות כיבוד הורים משקפת לאדם את הקשר עם ה', שהרי ה' רוצה את האדם לפני שהאדם רוצה את עצמו, והדרך של האדם להיות מודע לכך היא מצוות כיבוד הורים, שבה הוא מייקף את הוריו על כך שרצו בו עוד לפני שהוא רצה את עצמו. וכפי שמוסבר כל זה באריכות בחוברת 'נשיאת הפכים' עמודים 125-121).

מולידים בלבד, ולעומת זאת כלפי הורים מאמצים לאדם צריך להיות הכרת הטוב, אבל אין כלפיהם מצוות כיבוד הורים):

כל מי שאוהב את האדם ורוצה בו מלבד הוריו רוצה בו רק לאחר שהוא כבר נולד וקיים. ממילא אם לא היה לאדם הורים שרוצים בו, האדם היה מרגיש שהוא רוצה שירצו אותו יותר מכל מה שאחרים יכולים לרצות בו, שכן קודם הוא רוצה שירצו אותו ורק לאחר מכן אחרים רוצים אותו, וזה היה גורם לו לחוש בודד ובלתי רצוי. היחידים שרוצים באדם עוד לפני שהוא רוצה את

שו"ת בעבודת ה' בישיבת דורשי יחודך

שאלה: למה אחרי החגים מרגישים מיד שכאילו לא היה כלום?

תשובה: הסיבה העיקרית שיש תחושה שהשגרה יבשה, היא שבשיבה חושבים שימי החול אלו ימי השגרה, בהם בעיקר עובדים (בלימוד, ובמסגרת, וביראת שמים) ואילו שבת היא זמן של התפרקות. כאשר באמת מתייחסים כך, ממילא החגים מתאדים כלא היו. אבל אם אנחנו מתייחסים לשבת כ'שיא השבוע', ואנחנו מתאמצים כל השבוע כדי ששבת תהיה השיא של השבוע ממילא גם בשבת יש עבודה, אלא שהיא אחרת מהעבודה של ימות החול. שבת היא זמן בו חושבים שהקשר שיש לנו עם הקב"ה הוא הדבר הכי טבעי לנו והכי בסיסי אצלנו, ולא חושבים שהוא משהו זר לנו. בשבת בעיקר צריך לשים לב לתענוג של הקב"ה, שהתענוג שלו לא נובע מזולתו אלא הוא "על דרך מציאותו מעצמו" (כלשונו של אדמו"ר הזקן), כלומר כמו שאף אחד לא המציא את עצמו כך אף אחד לא המציא את התענוג שלו.

על כל המצוות נאמר "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם", עובדים היום ומקבלים את השכר רק בעוה"ב. אבל בשבת המצווה וקבלת השכר צריכים ללכת ביחד, וכמו שחז"ל (שבת י:) דורשים עה"פ "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם, לדעת כי אני ה' מקדישכם" שכאשר הקב"ה נתן לנו את השבת הוא גילה לנו את מתן שכרה. כאשר אנחנו שומרים שבת ומתענגים בה אנחנו צריכים להרגיש שהקב"ה מגלה לנו את התענוג שיש לו מהמצווה שלנו, זה שהוא מגלה לנו את התענוג שיש לו זאת אומרת שהוא רוצה שנהיה שותפים איתו בתענוג הזה.

שבת זה הזמן בו הקב"ה מטעים אותנו כמה טוב לו עם עצמו, "טועמיה חיים זכו", וחלק מזה שהוא מגלה לנו איך אנחנו יכולים להיות חלק מזה. אנחנו לא יודעים להיות כאלה שהתענוג שלנו מעצמנו. אבל בשבת ה' נותן לנו תחושה שאנחנו יכולים להיות כמוהו, שבת זה זמן בו ה' נותן לנו 'חוש' בתענוג שלו, שבת זה זמן בו אנחנו מרגישים שאנחנו ביחד עם הקב"ה, הכל טוב, ואין שום דבר בעייתי. ה' טוב לו עם עצמו, והוא רוצה שגם לנו יהיה

חוש בזה ונרגיש שטוב לנו בחיים, ועל זה הוא כרת איתנו ברית – זה צריך להיות השפיץ של החבר'ה.³⁴

כאשר מסתכלים על שבת בצורה כזו – כל החגים הם בעצם כלים כדי שנוכל לקלוט עוד יותר טוב מהי השבת.

אבל אם שבת היא סתם יומא דפגרא, זמן שהאדם מרגיש רפיון, וכל השבוע הוא מרגיש שהיא זמן שהוא צריך לעבוד קשה. אז כל הימים שהיו של התעלות לא היו כלי לקלוט מהי שבת. ואז יוצא שיש חגים ויש ימי חול יבשים ולא קשורים.

אם נצייר בשבת שלה' יש תענוג והכל בסדר והוא רוצה שנהיה שותפים לזה – ממילא זה מה שנותן לנו טעם לכל החיים, לכל העבודת ה'. הימים יהיו מרוכזים, וזה טוב שכל המאמץ של השבוע, כל הלימוד של השבוע, כל התפילות של השבוע, יהיו מכוונות לשם, אז החגים מאוד יעזרו. אחרי זה אפשר לדבר בפרטות למה החגים באופן כללי ומה כל חג נותן ואיך כל חג נתן משהו כדי לחבר את עבודת השבוע לשבת. אבל עכשיו נגיד רק באופן כללי, שברור שאם השגרה הם ימי החול ושבת הוא יום של רפיון אז החגים נעלמים לגמרי. השגרה היא מאמץ, והימים טובים שאנחנו חוגגים אותם, חגגנו בתשרי, הם ימים של התעלות מאוד גדולה עם המון תוכן. אבל בסוף הכל מוביל אל השבת איך ה' משתף אותנו שיש לו תענוג מעצמו ורוצה שגם אנחנו נהיה חלק מזה, אז נרגיש כמה באמת החגים עזרו לנו.

אז אם בשבת יושבים ושמים את כל הקשר עם הקב"ה בצד, והשיח המשותף והאווירה היא "עכשיו הקב"ה פחות מעיק עלינו... פחות מלחיץ אותנו..." אז אתם מפספסים את העיקר. לכן צריך להרגיש שכל השבוע הוא הכנה לשבת. מכינים את השבת, רוצים את השבת³⁵, רוצים שהשבת תהיה משהו שהנוכחות של ה' נותנת טעם לכל השבוע, לכל החגים ולכל החיים שלנו, זה הטעם שלנו. אם אני לא מרגיש שהשבת היא הטעם של החיים שלי אז לא הכנתי את עצמי כל השבוע לקראת השבת. אבל כשלומד טוב, ומכינים

זה שנותן לי את הטעם לכל השבוע, לכל החיים.

³⁵ שאלה: בית הלל אומרים ברוך ה' יום יום? תשובה: בית הלל אומרים שכאשר שבת היא במרכז אז כל יום הוא כמו שבת. שבת היא כל כך שבת, שכל יום אתה יכול להרגיש קצת שבת. אבל זה לא בא להגיד שבכלל אין שבת, ושבת היא יום של רפיון.

³⁴ אמנם אם לפעמים בשבת מתגלה שיש לי תענוג מכל מיני דברים אחרים – אז אפשר למצוא גם בתוך זה את הטעם של שבת. אבל לכתחילה עדיף לא להרגיש שהשבת היא רפיון ולחפש אחרי זה איך בתוך הרפיון אני מרגיש שהקב"ה נהנה ממני ושמוח ומקבל אותי כמו שאני וכו' וכו' אלא לכתחילה כדאי ששבת תהיה זמן שאני באמת מרגיש שהוא

עצמנו טוב לקראת שבת, ואחרי זה בשבת חושבים מה הקב"ה רוצה לתת לנו – אז באמת זוכים ל"טועמיה חיים זכו".

הלכה למעשה...

נגיד את זה עכשיו באופן יותר למעשה: אם אדם מגיע לשבת כשהוא לבוש אחרת לגמרי. כמה שיותר אחרת – יותר טוב. אם זה כובע וחליפה זה הכי טוב. אם זה פחות מזה – כל אחד לפי עניינו שיהיה בולט שהוא ביום אחר. הראש שלו במקום אחר עכשיו. אם זה בניגונים. אם זה בסעודות. התוועדות. הצורה של החיבור בין האנשים. שזה שהקב"ה נהנה מיהודי זה מה שנמצא בתוך ההתוועדות. זה מה שקורה. דבקות בצדיקים. זה מה שנמצא בתוך הדברים. מתאמצים על זה. וכל השבוע מתכננים את זה ובונים את זה ורוצים ללכת לקראת זה. אז התחושה שדיברתם עליה כאילו זה שגרה שמנותקת מהחגים, נהיית אחרת לגמרי...

אז אני מציע שכמו שיש בכל מיני מקומות וועדת קישוט כך כאן כדאי שתהיה ועדת שבת. כל אחד יחשוב איך השבת הופכת להיות המרכז והטעם של החיים. שהשבת נותנת את הטעם לכל עבודת ה'. איך עושים את זה. גם בלבוש, גם במאכל ומשתה גם בניגונים גם בשיחות, גם בלימוד. כל הדברים צריך להשקיע טוב טוב, לרצות להשקיע כל השבוע – לחשוב איך השבת הולכת להיות השיא של השבוע.

אני סתם אתן דוגמא: אצל חסידים יש שגרה כל השבוע. ואיך נראית שבת? מה מיוחד בשבת בדרך כלל? יש טיש. מה זה טיש? הכוונה שבאמת זו נקודת השיא של השבוע. איך זה בחב"ד? משהו אחר קצת. או שמתוועדים או שלומדים הרבה שעות חסידות. מאריכים מאוד בתפילה. התוועדויות יושבים ומספרים הרבה סיפורי צדיקים, סיפורי שליחויות, כאשר אדם מכין את עצמו כל השבוע כדי ששבת תהיה השיא של השבוע – זה מאוד מכוון אותו נכון.

רוצה להעמיק בקשר עם ה' רוצה שלימוד התורה יגע ברך?

הישיבה הגבוהה עוד יוסף חי

עמית. חי. נועם.

בישיבה לומדים גמרא וחסידות בעיון ובקיאות, בהשראת ובהתקשרות לצדיקים גדולי החסידות.

העמקה בתורת החסידות הופכת את הקשר עם ה' בכלל ואת הלימוד בפרט למאירים יותר, חיים יותר וקרובים לה'.

צורת הלימוד בישיבה, היא באופן שהתורה הקדושה -נגלה וחסידות- יורדת ומתיישבת בנפש, ע"י לימוד טוב, שמחה של תורה והתוועדויות חברים.

מחכים לך!

לחיאום שבוע:

אלישע - 055-9108545

להתייעצות:

הרב יוסי - 052-6071267

